

Câteva precizări necesare

Despre analfabetismul funcțional

L-am întrebat pe un profesor, fost student de-al meu, în ce clase se învață declinarea numelor (substantiv, adjectiv, pronume, numeral) și ce înseamnă declinare. M-a rugat să aștept puțin, dar mi-a răspuns instantaneu, aproape mecanic: Trecerea unui nume prin toate cazurile gramaticale.

Dar de ce această trecere se numește declinare? N-a știut și i-am explicat eu. Fiindcă etimologic declinare înseamnă coborâre, înclinare, schimbare, flexiune, de sus în jos, de la Nominativ la celelalte cazuri. Dar cine a stabilit ordinea consecutiv stabilă a cazurilor, aleatoriul, uzul, tradiția sau vreun gramatician? N-a știut, m-am dat bătut, fiindcă deocamdată nu știu nici eu. Dar ce înseamnă conjugare, de ce se numește așa, de ce în toate limbile se operează cu aproape aceleași tipuri de schimbări sau flexiuni după persoană, timp, mod, diateză? N-a știut și mai trebuie să mă documentez și eu. Iată de ce diminuarea analfabetismului funcțional inevitabil trebuie să înceapă de la profesorii profesorilor, de la magister la discipol, de la maestru la ucenic, de la profesor la elev, care întocmai ca în Upanișadele indiene stau mereu alături. Analfabetismul funcțional este un fenomen complex și nu caracterizează numai deficitul intelectual ale anumitei vârste. Ca să tratezi ignoranța, analfabetismul funcțional inevitabil trebuie să le raportezi mereu la sine, un glumeț ar spune să empatizezi cu prostia congenitală, pe care o deții de la naștere, s-o conștientizezi, s-o înțelegi, să știi să ți-o explici, pentru ca treptat să te poți elibera de ea. Libertatea este necesitatea înțeleasă, exprimată și respectată.

Simt în continuare nevoia detalierii, nuanțării cuvintelor cheie înțelegere și explicație, care intră în definiția analfabetismului funcțional. Înțelegerea ține de logică, știință abstractă, pozitivă, care îi inițiază și îi exersează pe elevi în forme ale gândirii: noțiuni, judecăți, raționamente. Cuvintele, propozițiile, frazele, discursul sunt expresia lingvistică, materială, concretă, accesibilă a gândirii. Lingvistica ține de domeniul mai larg al filologiei, o mixtură de știință și artă, de lingvistică și literatură, de ceea ce în clasele mici se numește Comunicare în limba română, apoi limba română și literatura română. Sub acest aspect, limba română este o disciplină mai delicată, deoarece copiii nu învață numai gramatică (fonică, lexicologie, morfologie, sintaxă), ci și literatură artistică, noțiuni de versificație și stil, compoziție, teorie, analiză și critică literară. Sunt profesori care consideră că unele cunoștințe filologice de semiotică generală sau lingvistică (știința generală a semnelor), hermeneutică (știința sensurilor ascunse), etimologie, poetică matematică sunt un lux inaccesibil pentru copii, fiind-

că nu le-au studiat nici ei în facultate, și se mulțumesc să papagalicească ceea ce au învățat și știu ei, nu întotdeauna ceea ce ar trebui cu necesitate să cunoască elevii pentru reducerea procentajului de analfabetism funcțional, în condițiile schimbărilor și evoluțiilor naționale și globale spre progres și civilizație. Și fiindcă în acest scop se cer măsuri, remedii, îmbunătățiri, iată de ce logica și filologia, cu componentele ei lingvistice și literare, n-ar trebui să lipsească într-o formă adecvată și accesibilă din nicio programă sau manual școlar din învățământul obligatoriu de stat sau particular. Conținutul învățământului, planurile de învățământ, curriculele sau programele școlare, manualele, fie ele chiar alternative, deși cel mai bun manual alternativ rămâne până la urmă profesorul de specialitate, toate validate de institute și instituții de interes și răspundere națională, ar trebui să fie concepute unitar de sus în jos, de la universitate la clasele primare și nu invers. Din cele expuse credem că s-a înțeles de ce în definiția noastră a analfabetismului funcțional am pus accent pe aspectul filologic al explicației, interpretării personale, pragmatice a ceea ce cititorul trebuia să înțeleagă, n-a înțeles corect sau deloc. Se zice că omul vorbește cum gândește și nu invers, deși de multe ori îl ia gura pe dinainte vorbind aiurea sau încercând să-și ascundă gândurile. Oricum, relația înțelegere-explicație, logică-filologie (lingvistică și literară) trebuie să rămână una, am numi-o maritală, ca între soț și soție, sinceră, discretă, intimă, de unitate complementară.

În legătură cu relația înțelegere-explicație, cu aspectul teoretic și cel practic al cunoașterii, al interpretării, comportamentului, credinței și convingerilor personale în ceea ce citesc pentru înțelegerea corectă a adevărilor vieții, cred că binevoitorii noștri cititori, elevați și iubitori de cultură, vor aprecia frământările unor mari gânditori din diferite timpuri, care ne ajută să înțelegem mai bine analfabetismul funcțional despre care vorbim astăzi. Încă din Evul Mediu, profund religios, teocentric, care-l așeza pe Dumnezeu în centrul universului, creatorul scolasticii, cum se numea pe atunci învățământul și filozofia din țările Europei occidentale, Anselm de Canterbury, condiționa înțelegerea de credință: „Credo ut intelligam” (Cred ca să înțeleg). Împotriva acestei teorii, un alt întemeietor al scolasticii, parizianul Abélard susținea că este ridicol să spui că poți explica ceea ce nu înțelegi. Deviza lui era „Intelligo ut credam” (Înțeleg ca să cred). În secolul următor, al XIII-lea, raționalismul latent al lui Abélard va fi continuat de Toma d’Aquino, creatorul doctrinei tomiste, care îi poartă numele, după care adevărul credinței și adevărul științei trebuie să coincidă. Mult mai târziu, în secolul clasicist al XVII-

lea, postrenascentist, antropocentric, care îl așeza pe om în centrul universului, fără să-l nege pe Dumnezeu, francezul René Descartes, creatorul filozofiei raționaliste, spunea și el ceva asemănător: „Cogito ergo dubito, dubito ergo sum” (Cuget deci mă îndoiesc, mă îndoiesc deci exist). Îndoiala metodologică a drumului spre adevăr, natura contradictorie a lucrurilor stă la baza evoluției și cunoașterii realității naturale și sociale, omenești. Înaintea tuturor însă, Sfântul Apostol Pavel, cel care a suferit și a lucrat pentru Hristos, martirizat pentru aceasta de împăratul roman Nero prin tăierea capului, a avertizat că pe Dumnezeu nu-l poți cunoaște cu mintea decât până în momentul în care rațiunea își dă seama de slăbiciunea ei. Intervin însă atunci alte facultăți de cunoaștere, neraționale, iraționale, sufletești, dar aceasta nu înseamnă că ele sunt antiraționale, împotriva rațiunii, ci intervin ca o complinire a lor: „Și acum rămân aceste trei: credința, nădejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea” (Întâia epistolă către Corinteni, 13:13). Literatura ca artă nu se scrie numai cu mintea, ci și cu sufletul. Ea este deopotrivă rezultatul unor factori raționali și neraționali, precum imaginația, închipuirea, fantezia, credința, inspirația, talentul, speranța în desăvârșire, iubirea de Dumnezeu și de oameni. Nu poți fi liber și fericit oricât de bogat sau sărac ai fi, dacă nu te străduiești să cunoști, să înțelegi și să exprimi ceea ce ai citit. Educatorul, părintele, profesorul, un fel de apostol (apostolos înseamnă trimis, delegat, deputat, reprezentant, mesager, de unde expresia „per pedes apostolorum” – cu picioarele apostolilor, pe jos și desculți, nu cu elicopterul sau avioanele de acum), este deci un mesager al Domnului și al omului pe pământ, investit primul cu misiunea sacră, nobilă, prioritară de-a educa și instrui tânăra generație în

drumul spre desăvârșire.

Despre riscurile, neajunsurile, handicapurile analfabetismului funcțional din viața oamenilor și a popoarelor s-ar putea glosa filozofic și psihologic foarte mult. Este adevărat, și chiar Eclesiastul ne previne „Că unde este multă înțelepciune este și multă amarăciune, și cel ce își înmulțește știința își sporește suferința”(1:18). În acest context mă simt obligat să repet câteva judecăți ale unor gânditori sau personaje celebre care, devenind un bun comun, am dreptul să le folosesc. Cunoașterea înseamnă într-adevăr suferință. Matematica însăși în limba greacă veche însemna exercițiu greu. Câtă cunoaștere, atâta luciditate și deci atâta existență și dramă. Și cu toate acestea, omul cultivat nu dă niciodată nefericirea și libertatea înțeleptului pe fericirea supusă a analfabetului. Libertatea este necesitatea înțeleasă, înfrânată de legi hărăzite de natură. Nu poți fi liber și fericit dacă nu cunoști, nu înțelegi și nu respecti legile naturii. Libertatea, fericirea, adevărul omenesc sunt ca o asimptotă, ca acea linie curbă care se apropie de linia dreaptă a absolutului și pe care o atinge la infinit.

Îi asigur pe cei care vor citi acest articol și îl vor înțelege în litera și spiritul lui, lucru de care nu mă îndoiesc, fiindcă cuget și exist, pe cei care îl vor putea explica și altora, că se pot și vor ști să se folosească de disponibilitatea motivată de a propune măcar măsurile necesare care să reducă din procentajul rușinos de analfabetism funcțional național și, în același timp, că vor ști să-și preîntâmpine propriile pericole care, din comoditate și grabă, ne urmăresc pe toți. Munca asiduă învinge orice, nu numai în „Georgicele” lui Virgiliu, ci și pe ogorul cultivării virtuților fizice, psihice și spirituale, intelectuale, morale, instructiv-educative.

■ Prof. univ. dr.
Paul MAGHERU

Modificarea structurii anului școlar

urmăre din pagina 1

Vacanțele elevilor sunt programate astfel:
- Vacanța de iarnă (23 decembrie 2020 - 10 ianuarie 2021)
- Vacanța intersemestrială (30 ianuarie - 7 februarie 2021)
- Vacanța de primăvară
- Paștele Catolic (2 - 11 aprilie)

- Paștele Ortodox (30 aprilie - 9 mai)
- Vacanța de vară (18 iunie 2021 - data din septembrie 2021 la care vor începe cursurile anului școlar 2021-2022).

„Prin excepție de la prevederile anterior menționate pentru clasele terminale din învățământul liceal, anul școlar are 32 de săptămâni de cursuri și se încheie la data de

4 iunie 2021. Pentru clasele a VIII-a, anul școlar are 33 de săptămâni de cursuri și se încheie la data de 11 iunie 2021, în timp ce pentru clasele din învățământul liceal - filiera tehnologică, cu excepția claselor terminale și pentru clasele din învățământul profesional, anul școlar are 37 de săptămâni de cursuri”, se arată într-un comunicat al

Ministerului Educației.

Programul național „Școala Altfel” se va desfășura în perioada 5 octombrie 2020 - 4 iunie 2021, pe o perioadă de 5 zile consecutive lucrătoare, a căror planificare se află la decizia unității de învățământ, mai arată sursa citată. ■